

Голові спеціалізованої вченої
ради
ДФ 11.051.028 у Донецькому
національному університеті
імені
Василя Стуса,
доктору економічних наук,
професору, завідувачу кафедри
менеджменту та поведінкової
економіки
Дороніній Ользі Анатоліївні

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Корж Наталії Володимирівни
на дисертаційну роботу Гуменюка Романа Петровича на
тему «Фінансове забезпечення розвитку управлінського потенціалу
підприємства»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
за спеціальністю 073 «Менеджмент»»

1. Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

В нестабільному та невизначеному, складному і неоднозначному світі перед підприємствами постають нові виклики пов'язані із забезпеченням: динамічних конкурентних переваг і сталості бізнесу; соціальною відповідальністю, умовами для творчості, ініціативності та креативності персоналу організації. Менеджмент 3.0 орієнтує систему управління підприємством на те, щоб зробити людей всебічно залученими, поліпшення - безперервними, процеси – швидкими та гнучкими, а клієнтів – задоволеними. В цій царині, зростає роль управлінського потенціалу який виступає пусковим механізмом всіх процесів (операційних, стратегічних, змін) на підприємстві, а їх динамічний розвиток не можливий без належного фінансового забезпечення. У зв'язку з цим, дисертаційна робота Гуменюка Романа Петровича на тему «Фінансове забезпечення розвитку управлінського потенціалу підприємства» є актуальною та спрямована на розробку цілісної системи управління та практичних рекомендацій для розвитку управлінського потенціалу з урахуванням корпоративних цінностей підприємства та пошуку шляхів його фінансового забезпечення.

Дисертаційну роботу Гуменюка Р.П. виконано відповідно до тематики наукових досліджень:

1) кафедри менеджменту та поведінкової економіки Донецького національного університету імені Василя Стуса «Інтегрований розвиток територій: кадрова, маркетингова та інноваційна складові» (номер державної реєстрації 0117U006342, 2017–2020 рр.). Здобувачем отримано результати щодо формування цілісної системи розвитку управлінського потенціалу, запровадження якої на територіально утворюючих підприємствах м.Вінниці та Вінницької області сприяє ефективному територіальному регіональному розвитку;

2) кафедри фінансів та банківської справи Донецького національного університету імені Василя Стуса «Фінансово-кредитні інструменти гнучкого управління в умовах циклічного економічного розвитку» (номер державної реєстрації 0120U102710, 2020–2021 рр.), в межах якої виконано обґрунтування теоретико-методичних засад формування системи бюджетування для розвитку управлінського потенціалу підприємства.

Вище зазначене, свідчить про своєчасність та актуальність дисертаційного дослідження Гуменюка Р.П., оскільки внесок дисертанта в науковий базис та методичний інструментарій фінансового забезпечення розвитку управлінського потенціалу підприємств очевидний, свідчить про безпосередній зв'язок з планом і тематикою науково-дослідних робіт університету, підтверджений відповідними документами.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

Мету дослідження досягнуто, завдання виконані у повному обсязі. Запропоновані висновки і рекомендації логічно походять із положень дисертаційної роботи. Дисертація має логічну структурну побудову, а її зміст повною мірою розкриває заявлену тему дослідження.

Достовірність та обґрунтованість положень наукової новизни, висновків і рекомендацій, викладених в дисертаційній роботі підтверджується опрацюванням значної кількості фундаментальних праць вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів з питань формування й проектування розвитку управлінського потенціалу та його фінансування. Логіка дослідження, авторські узагальнення та цитування першоджерел підтверджують компетентність дисертанта в розумінні положень наукових теорій та вимог сучасних реалій щодо процесів формування й розвитку управлінського потенціалу, а також про його вміння професійно використовувати їх у вирішенні завдань дослідження.

Наукові положення, методичні підходи та рекомендації, що містяться у дисертації Гуменюка Р.П. науково обґрунтовані, що підтверджується використанням загальнонаукових і спеціальних методів наукового дослідження, а саме: на використанні анкетування з подальшою нормалізацією даних та застосування VRIO-аналізу для визначення

коефіцієнтів цінності, унікальності, рівня відтворення та організації управлінського персоналу. (р.2.1, с.78-84); таксономічного аналізу детермінант розвитку управлінського потенціалу (р.2.2), моделювання системи (р.3.1) та бюджету (р.3.3) розвитку управлінського потенціалу; АБВ-аналізу (с.141-146) та методу ієрархій Сааті (с.146-147) для вибору стратегічних напрямів розвитку управлінського потенціалу підприємств та ін.

Достовірність положень наукової новизни дисертаційної роботи доводиться й використанням значного масиву аналітичної та статистичної інформації Державної служби статистики України; відкритої фінансової звітності підприємств Вінницької області; інсайдерської інформації, яка підтверджена результатами опитувань менеджменту підприємств та власних досліджень здобувача в розрізі оцінювання стану розвитку управлінського потенціалу підприємства, виявлення фінансових можливостей для запровадження стратегічних програм та проєктів розвитку. Розрахунки здійснювалися з використанням інструментів штучного інтелекту - STATISTICA 10 та MS Excel.

Достовірність та об'єктивність результатів і пропозицій підтверджує апробація її результатів дослідження на науково-практичних конференціях.

Анотація подана українською, англійською мовами. Аналіз змісту анотації засвідчує її відповідність основним положенням, які викладено в тексті дисертації, є узагальненим коротким викладом її основного змісту з позначенням основних результатів дослідження та положень наукової новизни.

Аналіз змісту тексту дисертації засвідчив дотримання здобувачем вимог академічної доброчесності та вимог законодавства про авторське право.

Дисертаційна робота є завершеним і логічно побудованим дослідженням, що підпорядковане конкретним завданням відповідно до поставленої мети, та структурно включає в себе вступ, взаємопов'язані між собою три розділи з відповідними висновками, загальні висновки, список використаних джерел, додатки.

У вступі дисертації, відповідно до вимог, обґрунтовано актуальність теми, висвітлено наукове завдання, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; сформульовано мету і завдання дослідження, його об'єкт і предмет; викладено методи, що застосовано; обґрунтовано наукову новизну і практичне значення одержаних результатів та виділено особистий внесок дисертанта в їх розробку; наведено результати апробації досліджень та їх впровадження в економічну практику.

У першому розділі дисертаційної роботи (с. 23-66) на основі теоретичного узагальнення підходів до визначення сутності поняття «управлінський потенціал» автор робить висновок, що потенціал

управлінського персоналу підприємства є найбільш ваговою складовою управлінського потенціалу підприємства та реалізується і розвивається як управлінські здатності індивідуального, професійного, соціально-психологічного характеру, які корелюються з процесами функціонування та досягненням стратегічних цілей підприємства, а динамічний позитивний розвиток потенціалу управлінського персоналу підприємства є можливим за умови розвитку ресурсного забезпечення підприємства, інноваційної та інформаційної складових управлінського потенціалу підприємства та його корпоративної культури. Автором на основі поєднання процесного та проєктного підходу вдалося створити підґрунтя для оновлення основних процесів діяльності, запровадження інноваційно-інвестиційні проєктів удосконалення управлінської діяльності підприємства; запропонована цілісна система фінансового забезпечення складових розвитку управлінського потенціалу для виявлення найбільш пріоритетних стратегічних напрямів подальшого розвитку.

У другому розділі дисертації (с. 69–133) визначено та проаналізовано основні детермінанти розвитку управлінського потенціалу підприємства на основі людиноорієнтованого ціннісного підходу розвитку управлінського потенціалу підприємства; проаналізовано досвід розвитку складових управлінського потенціалу відомих міжнародних корпорацій та узагальнені сучасні здатності персоналу, які є ключовими для розвитку потенціалу управлінського персоналу; доведено, що необхідна кваліфікація управлінського персоналу та його мотивація розвиваються разом із управлінськими та інформаційними технологіями розвитку підприємства, інноваційною складовою розвитку управлінського потенціалу. Обґрунтовано систему показників для їх оцінювання за методикою VRIO-аналізу; на основі опитування менеджерів провідних підприємств Вінницької області та визначення таксономічних показників оцінено рівень розвитку управлінського потенціалу для подальшого вибору стратегічних напрямів його розвитку; доведено, що поєднання системи управління поточною господарською діяльністю та запровадження інноваційних проєктів розвитку дають змогу отримати очікувані результати за кожною складовою та розвитком управлінського потенціалу підприємства загалом.

У третьому розділі дисертації (с. 134–181) запропонована модель управління розвитком управлінського потенціалу та виявлено зв'язок між стратегічним плануванням, реалізацією стратегічних програм та проєктів розвитку управлінського потенціалу і системою управління внутрішніми фінансовими ресурсами для розвитку управлінського потенціалу підприємства; доведено, що стратегія розвитку підприємства повинна охоплювати склад, включати розділ «розвиток управлінського потенціалу» з визначенням основних понять, складових та очікуваних результатів; встановлені зони відповідальності, критерії розвитку, ризики реалізації, оптимальний час та форми впровадження стратегічних програм та проєктів розвитку; на основі таксономічного аналізу розвитку управлінського потенціалу дозволило сформулювати науково-практичні рекомендації для

ефективного розвитку управлінського потенціалу; запропоновано механізм фінансового забезпечення реалізації управлінських процесів здійснюється за допомогою системи управління внутрішніми фінансовими ресурсами.

У висновках до розділів дисертаційної роботи та загальних висновках у стислій формі подано наукові і практичні результати, одержані в процесі дослідження.

Вищесказане дає підставу зробити висновок, що виконана дисертаційна робота є логічно завершеним економічним дослідженням, яке характеризується достатньою для розкриття теми постановкою завдань, обґрунтованістю підходів їхнього розв'язання, висновків і рекомендацій та дозволяє вважати роботу Гуменюка Р.П. самостійною і завершеною працею.

3. Новизна наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих в дисертації

До найбільш суттєвих наукових результатів, що розкривають особистий внесок автора у розробку досліджуваної проблеми та характеризують новизну роботи Гуменюка Р.П. належать такі:

удосконалена модель управління розвитком управлінського потенціалу підприємства, яка дозволяє обрати в межах стратегічні напрями і проекти розвитку, оновити управлінські процеси у відповідності до цінностей підприємства, наявного персоналу та оптимізації внутрішніх фінансових ресурсів (с. 42-60 дисертації). Відображено у публікаціях за списком: № 4;

обґрунтування системи збалансованих показників для оцінювання стану управлінського потенціалу підприємства та визначення потреб у фінансовому забезпеченні в розрізі його складових (управлінських інновацій, інформаційна та корпоративна), що корелюються з відповідними цілями стратегічного розвитку підприємства, його корпоративними цінностями, потребують фінансової підтримки процедур оновлення поточних управлінських процесів (с. 46-48 дисертації). Відображено у публікаціях за списком: № 7, 10;

система фінансового забезпечення для розвитку управлінського потенціалу, що передбачає врахування у комплексі бюджетів розвитку управлінського потенціалу бюджети для забезпечення поточних управлінських процесів і запровадження стратегічних програм та проєктів розвитку, а отже, дозволяє розподіляти фінансування у відповідності до стратегічних цілей підприємства (с. 58-60 дисертації). Відображено у публікації за списком автореферату № 3;

У роботі дістав подальшого розвитку понятійно-категоріальний апарат. Зокрема, автором обґрунтовано поняття «управлінський потенціал підприємства як комплексна система, що складається з потенціалу управлінського персоналу, корпоративної культури підприємства, організації навчання та підвищення професійної кваліфікації персоналу, його інтелектуального, творчого та емоційного потенціалів за умови наявності та

оновлення всіх видів ресурсного забезпечення та використання сучасних управлінських та інформаційних технологій (с.38 дисертації). Відображено у публікації за списком № 1.

Науковий та практичний інтерес мають запропоновані у роботі:

-науково-методичний підхід (процесовий) до інтегрального оцінювання рівня розвитку управлінського потенціалу за чотирма напрямками – цінність, унікальність, рівень відтворення та організації за кожною складовою (с. 72-80 дисертації). Відображено у публікації за списком № 8;

-методичний підхід (проектний) щодо визначення стратегічних напрямів розвитку управлінського потенціалу підприємства на основі методу ієрархій який дає змогу на основі аналізу фінансових та ресурсних можливостей підприємства ідентифікувати рівень пріоритетності стратегічного напрямку розвитку управлінського потенціалу підприємства та сформулювати науково-практичні рекомендації для прийняття управлінських рішень щодо запровадження стратегічних програм та проєктів розвитку управлінського потенціалу підприємства (с. 90-94 дисертації). Відображено у публікації за списком № 8.

Науковим положенням, висновкам та рекомендаціям, що виносяться на публічний захист дисертації властиві відмінності від існуючих наукових розробок. Представлені в дисертації результати мають достатній ступінь обґрунтованості та об'єктивності, вирізняються глибиною теоретико-методичного підґрунтя та коректністю практичних пропозицій щодо удосконалення фінансування управління розвитком управлінського потенціалу й забезпечення гнучкого функціонування та сталого розвитку підприємств, загалом.

4. Теоретична цінність і практична значущість одержаних наукових результатів

Теоретичне значення результатів дисертаційної роботи Гуменюка Р.П. полягає у розвитку та розширенні теоретичних положень, а також у отриманні висновків, які доповнюють і збагачують економічну науку здобутками щодо фінансового забезпечення розвитку управлінського потенціалу підприємства.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що основні положення і висновки, наведені в дисертації, доведено до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, впровадження яких сприятиме розробці та реалізації дієвих механізмів щодо розвитку управлінського потенціалу підприємства та його фінансового забезпечення.

Основні положення дисертаційної роботи мають практичне значення й впроваджені у діяльність низки підприємств, зокрема у вигляді рекомендацій. (довідки про впровадження результатів) СП «Сперко Україна»; ТОВ «Агрона Фрут Україна»; ДП «Електричні системи»; АТ «Укрсиббанк». Довідки про впровадження в наявності.

5. Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

Результати дисертаційної роботи опубліковано у 9 наукових працях обсягом 3,87 друк.арк., з них особисто автору належить 3,67 друк.арк. Зокрема, з яких 1 стаття у періодичних наукових виданнях інших держав, що входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу, 5 статей у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України (із них 2 – у співавторстві), 4 публікації за матеріалами науково-практичних конференцій. Опубліковані статті достатньою мірою відображають основні результати дисертації.

За змістом, відповідністю з результатами дисертації та кількістю відповідають вимогам щодо публікації основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Визначаючи високий науковий рівень отриманих висновків і рекомендацій, переконливість теоретичних і методичних положень дисертаційної роботи Гуменюка Р.П., слід відмітити окремі зауваження та дискусійні положення, а саме:

1. У п.1.1 дисертаційної роботи наводиться авторське тлумачення поняття управлінського потенціалу підприємства (с.38 дисертації), аналіз проявів якого в управлінській та господарській діяльності підприємства та впливів на процеси досягнення результатів розвитку підприємства, дійсно, дає змогу акцентувати увагу на його розвитку за визначеними складовими. Разом з тим автор у визначенні зазначає, що це комплексна категорія, а у позначені новизни (с.20) і далі по тексту управлінський потенціал підприємства трактується як комплексна система. У трактуванні визначень має бути чітке смислове навантаження та відповідність в розрізі всієї роботи.

2. Мають місце категорійні розбіжності по тексту дисертації. Так, на рис.1.5 (с.44) представлена система збалансованих показників розвитку управлінського потенціалу підприємства, а серед її складових зазначається не «управлінський потенціал персоналу», а «управлінський персонал». І далі, в табл.2.5 (с.81); табл.2.6 (с.91) зазначається як складова «потенціал розвитку управлінського персоналу». Подібна ситуація спостерігається і з відповідністю самих складових (рис.1.1, 1.2, табл.1.1). слід було більш коректніше використовувати задану термінологію.

3. На рисунку 3.4 (с.150) представлено алгоритм реалізації стратегічних напрямів розвитку управлінського потенціалу підприємства відповідно до визначення місії та візії розвитку, складових розвитку, визначення джерел даних для оцінювання рівня управлінського потенціалу та можливостей фінансового забезпечення для його розвитку. Дискусійним є побудова цього алгоритму. Скоріше це може бути послідовністю дій.

4.Метод аналізу ієрархій є дескриптивним психофізичним процесом, який дозволяє особам, що приймають рішення, в зрозумілий та раціональний спосіб структурувати складну проблему прийняття рішень у вигляді ієрархій, порівняти та здійснити кількісне оцінювання альтернатив, які найкраще узгоджуються із стратегічними цілями та вимогами по їх досягненню. У зв'язку з цим, незрозуміло, чому в роботі привизначені пріоритетності альтернативних стратегій розвитку управлінського потенціалу (с.148-149) ефективність процесу стратегічного планування не забезпечувалась за рахунок двох напрямків: прямого процесу планування, який ґрунтується на аналізі поточної стратегічної позиції підприємства та дозволяє визначити ймовірний стан підприємства; зворотного процесу, який розпочинається з бажаного стану підприємства та полягає у визначенні факторів, які можуть вплинути на нього.

5. У другому розділі дисертації (с. 70-71) автором проаналізовано основні детермінанти розвитку управлінського потенціалу підприємства на основі людиноорієнтованого ціннісного підходу розвитку управлінського потенціалу підприємства. В розрізі потенціалу запровадження інновацій в управлінні цілком очевидно, що формується інновація цінності управління, який повинен мати здібності до творчості, реалізації інновації, інноваційно-інвестиційних проектів. Дискусійним є питання про не включення до переліку детермінант цієї складової управлінського потенціалу підприємства схильності керівництва до ризику, а до складової «потенціал розвитку корпоративної культури» - коефіцієнта гнучкості корпоративної культури.

Проте, зазначені зауваження не знижують наукової і практичної цінності результатів дослідження, яке відповідає основним вимогам щодо кваліфікаційних робіт даного рівня в Україні, та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації Гуменюка Романа Петровича.

Загальний висновок

Оцінюючи в цілому дисертаційну роботу Гуменюка Романа Петровича на тему «Фінансове забезпечення розвитку управлінського потенціалу підприємства» з урахуванням позитивних її аспектів, дискусійних положень та зауважень можна стверджувати, що вона є завершеною кваліфікаційною науковою працею, має свою внутрішню логіку, характеризується єдністю змісту, виконана особисто здобувачем у вигляді спеціально підготовленого рукопису, і присвячена розв'язанню наукового завдання, що полягало у розробці і науковому обґрунтуванні теоретичних і науково-методичних підходів до формування напрямів розвитку управлінського потенціалу підприємства та його фінансового забезпечення.

Теоретичне та практичне значення є доведеним і не викликає сумніву. Поставлені в роботі завдання виконані, мету досягнуто. Дисертаційна робота оформлена з урахуванням вимог Державних стандартів України, з дотриманням вимог академічної доброчесності та авторського права. Опубліковані здобувачем наукові роботи та зміст анотації дисертації

достатньою мірою розкриває її основні положення, ідеї та висновки. Анотація не містить інформації, що є відсутньою у дисертації.

Висловлені зауваження та дискусійні положення не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Ступінь наукової новизни отриманих результатів, теоретичне і практичне значення, достовірність отриманих висновків і рекомендацій, актуальність теми дослідження дозволяють зробити висновок, що дисертаційна робота «Фінансове забезпечення розвитку управлінського потенціалу підприємства» відповідає вимогам Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167, а її автор, Гуменюк Роман Петрович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Офіційний опонент:

**професор кафедри менеджменту та адміністрування
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного
торговельно-економічного університету,
доктор економічних наук**

Наталія КОРЖ

Особистий підпис
Наталії Корж
ЗАСВІДЧУЮ
Таня Мараміда